

Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB)

Universiteit Antwerpen

JAARVERSLAG 2020

Voorwoord	2
Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar 2020	2
Doelstellingen van het SCOB	6
Oprichting en organisatiestructuur	7
1.Oprichting	7
2.Organisatiestructuur	7
2.1.Bestuurscollege SCOB (bestuur).....	7
2.2. SCOB (leden)	8
2.3. Research Fellows	8
Werking over het jaar 2020.....	8
1. Collectievorming	8
2. Databank	9
3. Wetenschappelijk onderzoek.....	10
3.1. Publicaties	10
3.2. Congressen en/of workshops.....	11
3.3. Deelname aan internationale onderzoeksgroepen.....	11
3.4. Doctoraten	13
3.5. Uitgevoerde en uit te voeren projecten: een overzicht	14
4. Dienstverlening	16
Financiering	16
Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis.....	17
Praktische informatie i.v.m. het SCOB	19
Giften en legaten.....	19

Voorwoord

Hierbij bieden we u het jaarverslag over het jaar 2020 aan van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* (SCOB), in de loop van 1999 opgericht aan de Universiteit Antwerpen. We zullen in dit jaarverslag een aantal kerngegevens van de vorige jaarverslagen bondig hernemen. De volledige tekst van de vorige jaarverslagen vindt u op de website van het SCOB (<https://awebapache.uantwerpen.be/en/research-groups/scob/>).

Het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* is gegroeid vanuit de toekenning van een vierjarig GOA-BOF project door de Onderzoeksraad van de Universiteit Antwerpen in 1998. Na afloop werd uitgekeken naar de financiering via andere projecten. In België is financiering van *fundamenteel wetenschappelijk onderzoek* immers vrijwel uitsluitend mogelijk via sponsoring en/of (in de tijd beperkte) projecten. In het kader van het SCOB werd de digitalisering van de historische beursdata van de Beurs van Brussel als eerste project aangepakt. Tegelijk werd een vrij groot beursarchief aangelegd.

Met behulp van deze gedigitaliseerde data werden al heel wat door het SCOB ingediende onderzoeksprojecten bekomen. Tal van artikels en boeken werden gepubliceerd en verschillende doctorale proefschriften werden met succes verdedigd. Daarnaast heeft het SCOB ook een groeiende internationale samenwerking tot stand gebracht.

Het SCOB heeft inmiddels de digitalisering van de historische reeksen van de Beurs van Brussel afgewerkt, maar enkel op maandbasis wat betreft de invoer van de beurskoersen, en voert naast een voortdurende kwaliteitscontrole en het verder updaten van de data ook punctuele correcties uit. Sinds 2013 werd gestart met het digitaliseren van de Beurs van Antwerpen, terwijl in 2014 de digitalisering van bestuurders werd gestart. In 2020 werden ook de eerste reeksen met boekhoudkundige gegevens ingevoerd voor de periode 1925-1935.

Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar 2020

EUROPEES PROJECT 2018-2021

Op 1 april 2018 werd officieel van start gegaan met het Europese project EURHISFIRM (“a new European Infrastructure Development project 2018-2021”) (zie verder) waarin de Universiteit Antwerpen (via het SCOB) participeert, samen met universiteiten uit Frankrijk (Parijs, Rouen en Rennes), Duitsland (Frankfurt), Nederland (Amsterdam en

Rotterdam), Polen (Wroclaw), Spanje (Madrid) en het Verenigd Koninkrijk (Belfast). Dit project kadert in het beleid van de Europese Unie voor de uitbouw van grote databanken ("Big Data") die via "Open Access" ter beschikking van onderzoekers en alle belangstellenden zullen staan. In een eerste fase wordt daarbij een "design study" gemaakt. Het doel: één grote Europese databank met (de meest diverse) historische gegevens over alle Europese bedrijven te kunnen uitbouwen, inclusief hun koppeling aan actuele databanken rond bedrijven, met een bijzondere nadruk op beursgenoteerde bedrijven. De eerste fase omvat drie jaar en heeft, na positieve evaluatie, een vrij grote kans verlengd te worden met opeenvolgende projecten van telkens 4 à 5 jaar. In het kader van dit project werd bij het SCOB twee nieuwe projectmedewerkers, Johan Poukens (doctor in de geschiedenis) en Boris Cule (doctor in de informatica), aangetrokken. Voor meer informatie, zie de website : <https://eurhisfirm.eu/>. Ingevolge de Coronacrisis zal de verlenging evenwel wat vertraging oplopen.

PROJECT TOT DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN AMSTERDAM

In 2020 werd door de Nederlandse collega's Joost Jonker (Amsterdam) en Herman de Jong (Groningen) een project bekomen voor de digitalisering van de Amsterdamse Beurs.

Het SCOB werd hierbij gevraagd om ondersteuning te bieden om het project mee in goede banen te leiden. Inmiddels werd het SCOB softwaremodel al op de servers van de Universiteit van Groningen geplaatst zodat de Nederlandse collega's ten volle van de reeds ontwikkelde expertise kunnen gebruik maken. SCOB medewerker Johan Poukens werd aangetrokken om na afloop van het EURHISFIRM project de praktische uitvoering op zich te nemen van dit project.

DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN BRUSSEL (Euronext Brussels)

In 2014 werd de digitalisering van de Beurs van Brussel *op maandelijkse basis* al afgerond wat betreft de aandelen. Dit betekent dat alle genoteerde aandelen met start- en einddatum werden ingebracht in de SCOB databank. Elk effect werd gekoppeld aan het bedrijf dat het effect uitgegeven heeft. Van al deze effecten werden dividenden en aantallen *volledig* verwerkt in de databank. Wat betreft de koersen werd voorlopig *één enkele koersdag per maand* volledig gedigitaliseerd.

Wat betreft de bedrijfsobligaties en obligaties van landen, provincies en gemeenten, hiervan werden eveneens alle effecten met start- en einddatum ingebracht in de SCOB databank annex alle hoeveelheden en koersen (voorlopig ook enkel op maandbasis). Ze werden eveneens gekoppeld aan de staat, provincie, gemeente, bedrijf ... die het effect heeft uitgegeven. Interesten en betaaldata zowel als het belastingsysteem zijn in de loop van 2020 grondig gescreend, in het bijzonder door Kevin Van Menxcel die een doctoraat over bedrijfsobligaties voorbereidt.

Het digitaliseren van de koersen, zowel van aandelen als obligaties, *op dagelijkse basis* blijft een optie voor de toekomst, afhankelijk van de financiering die hiervoor bekomen kan worden.

Uiteraard worden ook de data voor *Euronext Brussels* continu bijgewerkt en aangevuld zodat de databank steeds up to date is.

DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN ANTWERPEN

Sinds 2013 werd begonnen met het ontsluiten van de Antwerpse koerslijsten, waarbij vooreerst de IPO's en delistings van alle aandelen en obligaties in de SCOB-databank worden ondergebracht, zodat jobstudenten de koers- en dividendgegevens kunnen invullen. Het (geduldige) ontsluitingswerk van de koerslijsten werd met veel enthousiasme aangepakt door onze vrijwillige medewerker, Hugo Thielemans, die dit in de loop van 2019 volledig heeft afgerond (tot aan het jaar dat de Beurs van Antwerpen gesloten werd). Dit liet ons toe om alle koersgegevens op maandbasis (t/m 1978) ook afgelopen jaar verder in te laten vullen. Eenmaal de koersgegevens afgewerkt zal dat ook gebeuren voor dividendgegevens, aantallen effecten en kapitaaloperaties.

De beursdata van de Beurs van Antwerpen vanaf het jaar 1844 zijn in het bezit van het SCOB. Voor de daaraan voorafgaande jaren werden de archieven van de Rothschilds in Londen doorgenomen, waar volledige koerslijsten voor de periode 1822-1844 ter beschikking zijn (zie <https://www.rothschildarchive.org/>).

DIGITALISERING VAN DE BESTUURDERS

Sinds 2014 werd begonnen met het digitaliseren van de lijsten met bestuurders zoals die gepubliceerd werden in o.a. het doctoraat van Julienne Laureyssens [“Industriële Naamloze vennootschappen in België 1819-1857”]. Momenteel worden de lijsten met alle

bestuurders zoals die voorkomen in de jaarlijkse publicatie “Recueil Financier” (1893-1975) in de databank ingevoerd. Dit werd met veel enthousiasme aangepakt door onze vrijwillige medewerker, Luc Annaert. In een tweede fase is het de bedoeling om alle bestuurders te koppelen aan de diverse bedrijven zoals die opgenomen zijn in de databank. Daarnaast werkt Luc Annaert ook aan het ontsluiten van de lijsten van alle wisselagenten van de Beurs van Antwerpen.

DIGITALISERING VAN DE DATA MET BEDRIJFSGEBEURTENISSEN

Sinds 2020 werd begonnen met het opzoeken en invoeren in de databank van alle relevante bedrijfsgebeurtenissen, zoals fusies, kapitaalverhogingen, kartels, ontbinding, afsluiting van de vereffening. Dit is evenwel een omvangrijk puzzelwerk waarvoor uitgebreide opzoekingen nodig zijn en zal dus wellicht meerdere jaren in beslag nemen.

In het kader hiervan werd de publicaties “Sociétés Disparues” (1873-1940) gescreend door Kevin Van Mencxel. Deze publicatie omvat o.a. alle liquidaties en fusies van bedrijven met verwijzing naar de bijlagen bij het Belgisch staatsblad. Hugo Thielemans zoekt dan weer op een chronologische manier (vanaf 1893) alle bedrijven uit de Recueil Financier op en brengt hiervan de maatschappelijke zetel en de productieplaatsen onder in de SCOB databank. Tevens worden bedrijven die nog niet in de SCOB databank staan systematisch toegevoegd.

DIGITALISERING VAN ACCOUNTING DATA

In 2020 werd een project uitgevoerd, gefinancierd door de Nationale Bank van België, waarbij de boekhoudkundige gegevens voor een (beperkte) set van een 400 tal bedrijven werd gedigitaliseerd voor de periode 1925-1935 en dit op jaarlijkse basis. Inmiddels werd ook gestart met een tweede identiek project, eveneens gefinancierd door de Nationale Bank van België, waarbij dit zal gebeuren voor een andere (beperkte) set van bedrijven voor de periode 1893-1914.

UITBOUW BEURSARCHIEF

Sinds 1998 waren de archieven van het SCOB ondergebracht in lokalen op de Middelheimcampus. In de tweede helft van 2012 werd beslist om te verhuizen naar de stadscampus. In overleg met de centrale administratie en de *Faculteit*

Bedrijfswetenschappen en Economie (Faculty of Business and Economics) werden twee archiefruimten toegewezen op de stadscampus, waar de collectie inmiddels werd ondergebracht. De inventaris van de eerste reeks archieven [bevattende talrijke bedrijfsdossiers van beursgenoteerde bedrijven op de Beurs van Brussel] werd eerder al gepubliceerd bij het Rijksarchief. Sinds de integratie met het CBG (Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis) werd de collectie verder uitgebreid met een hele reeks Antwerpse bedrijfsarchieven.

Inmiddels heeft em. Prof. Dr. Helma De Smedt, historica, zich geëngageerd om deze archieven te beheren. Ook Patrick Pieters, historicus (oud student van de Universiteit Antwerpen) en o.a. ook voorzitter van de Heemkundige Kring Hoboken, heeft zich ertoe verbonden om hieraan mee te werken.

SAMENWERKING MET HET IFA

Sinds enige tijd werd een samenwerking opgestart met het “Instituut voor Financiële Archeologie” (IFA) [<http://www.finarcheo.org/index.php>], dat zich o.a. toelegt op het omzetten van gedrukte werken in PDF vorm, in samenwerking met het informaticabedrijf DATA.BE (zie : <https://data.be/>). Zo werd o.a. de “*Recueil Financier (1893-1975)*” in PDF-vorm ter beschikking gesteld. Ook de volledige lijsten van de “*Annexes au Moniteur Belge*” (de bijlagen bij het staatsblad waarin alle oprichtingsakten van bedrijven te vinden zijn alsmede statuten, balansen, bestuurders en aandeelhouders van alle Belgische ondernemingen vanaf 1873) werden in PDF omgezet en zijn ter beschikking via de website van DATA.BE. Daarnaast biedt deze firma ook de actuele documenten aan uit het Staatsblad. Tenslotte realiseerde IFA ook het in PDF vorm ter beschikking stellen van “*Les sociétés disparus*”. Deze publicatie omvat alle faillissementen, fusies, verandering van bedrijfsnamen e.d. van Belgische ondernemingen voor de periode 1873-1986.

Doelstellingen van het SCOB

Het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* vervult verschillende opdrachten teneinde haar doelstelling waar te maken.

Een eerste opdracht is het verzamelen van bestaande archieven en documentatie m.b.t. het Beurswezen en het inventariseren van het betrokken materiaal. Dit laat toe om

aan het publiek en de wetenschappelijke wereld een unieke en gespecialiseerde bibliotheek aan te bieden.

Een tweede opdracht is het transformeren van een aantal gegevens in computer leesbare vorm. Dit geldt in het bijzonder voor de beurskoersen en de dividenden maar eveneens voor de gegevens uit de jaarrekeningen van bedrijven, die als gevolg van de wet van 1873 op de naamloze vennootschappen als bijlage bij het Staatsblad werden gepubliceerd. Hier laat de impact van de ontwikkelingen in de moderne technologie zich ten volle voelen. Immers het is pas door de ontwikkeling inzake informatica (databanken e.a.) dat het mogelijk wordt om de gegevens op papierdrager daadwerkelijk ook hanteerbaar te maken.

Een derde opdracht is het wetenschappelijk onderzoek van de financieel-economische data, het historisch materiaal en de ontwikkeling van informaticasystemen op basis van deze originele dataset.

Oprichting en organisatiestructuur

1. Oprichting

Het Studiecentrum werd officieel opgericht met de toestemming van de Raad van de Universiteit Antwerpen op zijn zitting van 8 juli 1999. Op dat moment waren er in Antwerpen drie universitaire instellingen (UFSIA, RUCA en UIA) die echter vanaf 01/10/2003 ophielden te bestaan en opgingen in de *Universiteit Antwerpen*. Het Studiecentrum organiseert jaarlijks een algemene ledenvergadering en wordt bestuurd door een bestuurscollege, gekozen door deze algemene ledenvergadering.

2. Organisatiestructuur

2.1. Bestuurscollege SCOB (bestuur)

Voorzitter: Prof. Dr. Jan Annaert (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Ondervoorzitter: em. Prof. Dr. Helma Houtman-De Smedt (Departement Geschiedenis, Universiteit Antwerpen)

Secretaris: Prof. Dr. Marc Deloof (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Ere-voorzitter: em. Prof. Dr. Ludo Cuyvers (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

2.2. SCOB (leden)

Dr. Frans Buelens (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Prof. Dr. Erik Buyst (KULeuven)

Prof. Dr. Marc De Ceuster (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

2.3. Research Fellows

Prof. Dr. Leentje Moortgat (Universiteit Gent)

Prof. Dr. Gertjan Verdickt (Universiteit Leuven)

Drs. Kevin Van Mencxel (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Dr. Johan Poukens (Eurhisfirm Project)

Dr. Boris Cule (Eurhisfirm Project)

Werking over het jaar 2020

In het afgelopen jaar werd op elk van de drie vermelde terreinen verder gewerkt.

1. *Collectievorming*

In de afgelopen jaren wist het SCOB heel wat oorspronkelijke documenten, koerslijsten en archieven te verzamelen, waaronder deze van de Beurs van Antwerpen, Beurs van Brussel, de Beurs van Gent en de Beurs van Luik. Daarnaast werden ook talrijke bedrijfsdossiers van beursgenoteerde bedrijven verzameld (zoals de collectie van de Kredietbank en de historische collectie van de *Financieel-Economische Tijd*, nu *TIJD*). Ook werd de omvangrijke collectie van het *Comité op het Toezicht van Effecten* verworven. Deze collecties zijn voldoende geïnventariseerd om voor de wetenschappelijke wereld ter beschikking te staan.

Ook de overeenkomst met *Euronext Brussels* wordt strikt nageleefd. Hierdoor is het SCOB het exclusieve verzamelpunt voor alle documenten van het beurswezen geworden. Dit in uitvoering van een exclusiviteitsovereenkomst, afgesloten in 2006 tussen *Euronext Brussels* en de *Universiteit Antwerpen*, waardoor alle nog aanwezige archieven op *Euronext*

Brussels exclusief overgedragen worden aan het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* (Universiteit Antwerpen).

Door deze uitgebreide collectie heeft het SCOB zich een positie verworven waardoor het zich terecht als het centrale onderzoekscentrum voor het Beurswezen van België kan positioneren.

Door Dr. Hans Willems [inmiddels Secretaris-Generaal van het FWO] werd in de loop van zijn doctoraatsonderzoek een eerste (zeer gedetailleerde) inventaris opgemaakt van alle beursdocumenten ontvangen t/m 2002 [gepubliceerd bij het Rijksarchief]. In 2013 werd een bijkomende (eerste) inventaris opgemaakt van alle nieuwe documenten ontvangen sinds 2003.

Helma Houtman-De Smedt werd door het Dagelijks bestuur van de *Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie* in zijn zitting van 29 november 2017 aangesteld als vrijwillig medewerker aan het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB) om het archief en de documentatie die aan het SCOB werden toevertrouwd (Beurs van Brussel, Beurs van Antwerpen en unieke documentatie i.v.m. het beurswezen en de beursgenoteerde bedrijven) onder haar hoede te nemen, d.w.z. te ordenen en te inventariseren.

2. Databank

Wat betreft het invoeren van de beursgegevens in de databank werd het werk verdergezet. Bij de opstart van het SCOB werd beslist om de invoer van data in grote gehelen door te voeren: eerst de aandelen, daarna de overheidsobligaties en tenslotte de bedrijfsobligaties en de gemeentelijke obligaties. Dit alles voor de Beurs van Brussel. Dit werk werd anno 2014 volledig afgerond, weliswaar slechts *op maandelijkse basis* voor wat betreft de koersen.

De databank wordt voortdurend geactualiseerd waarbij alle nieuwe listings en alle delistings op Euronext Brussel worden bijgehouden en in de databank aangebracht. Ook wordt alle informatie m.b.t. koersen, dividenden, hoeveelheden, kapitaaloperaties verder opgevolgd en verwerkt.

In de loop van 2013 werd gestart met het voorbereidende werk om data van de Beurs van Antwerpen in te voeren: het ontsluiten van de authentieke koerslijsten, waarbij alle IPO's en delistings van bedrijven, gerangschikt volgens hun sector, in de SCOB databank

worden ingebracht. Dit werk werd in de loop van dit jaar volledig afgerond (tot aan het jaar dat de Beurs van Antwerpen gesloten werd). Dit liet ons toe om met de hulp van jobstudenten de nodige koersgegevens te digitaliseren (momenteel t/m 1978), iets wat ook de komende jaren zal verdergezet worden, waarna overigens ook andere gegevens zoals dividenden en hoeveelheden aandelen/obligaties zullen worden ingelezen in onze databank.

In de loop van 2014 werd gestart met het digitaliseren van de bestuurders van bedrijven zoals die gepubliceerd werden in o.a. het doctoraat van Julienne Laureyssens [“Industriële Naamloze vennootschappen in België 1819-1857”] en in de “Recueil Financier”. Deze bestuurders worden in de databank gekoppeld aan de diverse bedrijven.

In 2020 werden voor een eerste set van bedrijven uit de periode 1925-1935 accounting data in de databank ondergebracht; momenteel wordt er gewerkt aan een tweede set van bedrijven uit de periode 1893-1914.

3. Wetenschappelijk onderzoek

Tijdens de afgelopen jaren hebben de diverse medewerkers van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* zich verder ingezet om het datamateriaal te gebruiken voor wetenschappelijke activiteiten. Dit resulteerde in onderzoeksprojecten, publicaties, de deelname aan een aantal wetenschappelijke congressen en het met succes verdedigen van doctoraten.

3.1. Publicaties

Een volledig overzicht van de lijst met publicaties is terug te vinden op de website van SCOB (<https://awebapache.uantwerpen.be/en/research-groups/scob>). De publicaties van het afgelopen jaar (of geaccepteerde maar nog niet gedrukte publicaties) omvatten (in alfabetische volgorde van de auteurs):

Annaert Jan & Gertjan Verdickt (2021), Go Active or Stay Passive: Investment trust, financial innovation and diversification in Belgium's early days, *Explorations in Economic History*, (januari) (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0014498320300802>)

Buelens Frans (2020), De grote conglomeraten: hoe werd de kapitalistische economie in Congo ingeplant?, in Goddeeris Idesbald, Amandine Lauro en Guy Vanthemsche (eds), *Koloniaal Congo. Een geschiedenis in vragen*, Uitgeverij Polis, pp. 118-130

Deloof Marc, Abe de Jong, Wilco Legierse, “When do firms go public? Stock and bond IPOs in Belgium, 1839-1939”, WORKING PAPER
(https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3661198)

Moortgat Leentje, Annaert Jan en Deloof, Marc (2020), The Long-Run Persistence of Dividend Policy (<https://ssrn.com/abstract=3610350>)

Poukens, Johan (2020). Disclosure and publication of information on the governance and ownership of joint-stock corporations in Europe (19th-early 20th centuries) (IBF Paper Series: Banking and Finance in Historical Perspective No. 05–20; pp. 1–29). Institut für Bank- und Finanzgeschichte.

https://www.ibf-frankfurt.de/components/getdata.php?file=1606125389_SFupLD_20-05_ibf_ps0520_jp_2.pdf

Verdickt, Gertjan (2020), “The effect of war risk on managerial and investor behavior: Evidence from the Brussels Stock Exchange in the pre-1914 era”, *The Journal of Economic History* 80(3):1-41 [DOI: 10.1017/S0022050720000303]

Vermoesen, V., M. Deloof, A. Schvienbacher (2020), “Incentives work: performance-related remuneration of directors before and during the Great Depression in Belgium”, *European Review of Economic History*, vol. 24 no. 1, pp.192-218.

3.2. Congressen en/of workshops

Ingevolge de Corona crisis is het aantal congressen en workshops aanzienlijk teruggelopen.

Kevin Van Mencxel, Jan Annaert, en Marc Deloof, participeerden aan de online versie van de jaarlijkse “Low Countries Financial History Workshop”, gespreid over vier dagen (12 Juni, 19 Juni, 26 Juni, 3 Juli) georganiseerd door de Universiteit van Nijmegen, met de paper “The Rate of Return on Corporate Bonds: Long-Run Evidence”.

Johan Poukens en Frans Buelens participeerden aan het “Price Currents, Financial Information and Market Transparency Web Seminar”, gespreid over drie dagen (27 November, 4 December, 11 December”, georganiseerd door de Universiteit van Amsterdam, met de paper “Stock exchange regulation, price quotation and the official lists of the stock exchanges of Brussels and Antwerp, 1840-1914”.

3.3. Deelname aan internationale onderzoeksgroepen

EUROPEES PROJECT

Mede door het langdurige werk van het SCOB werd in 2017 een grote, zo niet de belangrijkste, stap voorwaarts gezet in de constructie van één grote Europese (historische en

actuele) databank rond (beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde) bedrijven, die drie eeuwen zou overspannen (en waarin ook de Belgische gegevens zouden opgenomen worden). Een dergelijke databank zou de vergelijking met de Amerikaanse (CRSP) ruimschoots kunnen doorstaan en heel wat onderzoek kunnen mogelijk maken.

In 2017 bekwam de Universiteit Antwerpen (via het SCOB) samen met universiteiten uit Frankrijk (Parijs, Rouen en Rennes), Duitsland (Frankfurt), Nederland (Amsterdam en Rotterdam), Polen (Wroclaw), Spanje (Madrid) en het Verenigd Koninkrijk (Belfast) een driejarig Europees Project, onder de titel “EURHISFIRM: a new European Infrastructure Development project (2018-2020)”. Dit project kadert in het beleid van de Europese Unie voor de uitbouw van grote databanken (“Big Data”) die via “Open Access” ter beschikking van onderzoekers en alle belangstellenden zal staan. Daarbij is het de bedoeling van de Europese subsidiegever – in de mate dat het resultaat van de eerste driejarige fase een positieve beoordeling krijgt – deze financiering verder te verlengen. Het project werd opgestart op 1 april 2018.

In de eerste fase van drie jaar wordt een “design study” gemaakt die alle problemen zal onderzoeken die bij het uitbouwen van dergelijke grote Europese databank moeten worden opgelost. Tevens zullen ook allerlei prototypes ontwikkeld worden waarbij op experimentele wijze aan de nodige IT infrastructuur gewerkt zal worden, inclusief het toepassen van artificiële intelligentie voor het ontsluiten van papieren bronnen, het uitbouwen van een “cultural heritage” luik en een juridische luik dat o.a. moet toelaten dat onderzoekers hun data ook aan de Europese databank zouden koppelen en/of afstaan (en onder welke voorwaarden). Voor een deel zal deze databank overigens verder bouwen op de reeds ontwikkelde IT softwaremodules van het SCOB.

Deze Europese onderzoeksgroep wordt geleid door Prof. Dr. Angelo Riva (Universiteit Parijs, Paris School of Economics), Wolfgang Koenig (Universiteit Frankfurt) en Prof. Dr. Jan Annaert (Universiteit Antwerpen en voorzitter van het SCOB).

In het kader van dit project werd twee projectmedewerkers, Johan Poukens en Boris Cule, aangetrokken. Johan Poukens is doctor in de geschiedenis en afgestudeerd aan de KULeuven. Boris Cule is doctor in de informatica en afgestudeerd aan de Universiteit Antwerpen.

Meer informatie op de website van EURHISFIRM : <https://eurhisfirm.eu/>.

DMS PROJECT

Het SCOB participeert in het project uitgaande van Elroy Dimson, Paul Marsh en Mike Staunton (*London School of Economics*) die naast het opstellen van de DMS databank¹ jaarlijks een publicatie verzorgen, met een uitgebreide analyse van de data van de belangrijkste (beurs)landen, waaronder die van België, aangeleverd door het SCOB. Een publicatie eerst uitgegeven onder de naam "*Millenium Book*" (daarna "*Triumph of the Optimists: 101 Years of Global Investment Returns*", momenteel "*Credit Suisse Global Investment Returns Yearbook 2017*").

3.4. Doctoraten

In 2019 werden twee doctoraten met succes verdedigd aan de Universiteit Antwerpen, door respectievelijk Leentje Moortgat en Gertjan Verdickt. Inmiddels bekam Leentje Moortgat een aanstelling aan de Universiteit Gent en Gertjan Verdickt een aanstelling aan de KULeuven.

Daarnaast wordt er aan de Universiteit Antwerpen een nieuw doctoraat voorbereid dat gebruik maakt van SCOB-data. Dit in het kader van een vierjarig FWO mandaat van aspirant toegekend aan Kevin Van Mencxel (Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, promotor: Prof. Dr. Marc Deloof, co-promotor: Prof. Dr. Jan Annaert). Hij verkreeg dit FWO mandaat van aspirant in november 2019. Het mandaat loopt af in 2023. Onder de titel: "*Wilt U zich Verbinden? Prijsvorming en Gebruik van Bedrijfsobligaties: Lessen uit het Verleden*", zal Kevin Van Mencxel voor het eerst een diepgaande studie uitvoeren van de bedrijfsobligaties, genoteerd op de beurs van Brussel voor de periode 1873-1940. Immers, ondanks hun economisch belang weten we nog steeds weinig over (a) wat het rendement van obligaties bepaalt, en (b) wanneer en waarom bedrijven obligaties hanteren. Momenteel is er slechts beperkt bewijs over wat van het rendement van obligaties bepaalt, en dit is gebaseerd op één recente Amerikaanse dataset. Dit roept de vraag op of de resultaten die voor deze dataset worden gevonden ook elders gelden. De hoge kwaliteit van de data voor de hoogontwikkelde Belgische obligatiemarkt in de beschouwde periode laat toe om dit op een unieke manier te testen. Het hoeft geen betoog dat deze studie een grote weerklank zal ondervinden.

¹ De DMS databank (genoemd naar Dimson, Marsh en Staunton) omvat een collectie van beursdata van nationale onderzoeksinstituten uit de belangrijkste landen. Voor België levert het SCOB hiervoor de data aan.

3.5. Uitgevoerde en uit te voeren projecten: een overzicht

Meerdere bijkomende projecten werden bekomen in de afgelopen jaren waarvan er al verschillende met succes bekroond werden (in volgorde van het jaar van toekenning, met de meest recente onderaan de lijst):

1. Een FWO mandaat van aspirant aan Hans Willems (Departement Geschiedenis) (promotor: Professor Greta Devos). Hans Willems promoveerde in 2006 tot Doctor in de Geschiedenis, ging daarna aan de slag bij het FWO, en werd inmiddels bevorderd tot secretaris-generaal van het FWO.
2. Een vierjarig FWO-project aan Professor Marc Deloof i.s.m. de Professoren Jan Annaert en Marc De Ceuster met als titel: "*De Financieringspolitiek van Belgische Beursgenoteerde Ondernemingen. Een langetermijnperspectief*". Dit resulteerde in het doctoraat van Wouter Van Overfelt begin 2008.
3. Een tweejarig BOF-NOI project (2002-2004) aan Professor Julien van den Broeck ("*Financieel-historische analyse van beursgerelateerde data van de Belgische spoorwegsector*"). Dit resulteerde in meerdere publicaties waaronder een boek over de beursgenoteerde spoorwegsector.
4. Een project van de Nationale Bank ter ontsluiting van de beurskrant "*Moniteur des Intérêts Matériels*" (promotor woordvoerder: Ludo Cuyvers)
5. Een tweejarig BOF-NOI project aan Professor Stefaan Marysse i.s.m. Professor Helma Houtman-Desmedt ("*Financieel-historische analyse van beursgerelateerde data van de Belgische bedrijven in Congo in de periode 1891-1960*").
6. Een vierjarig FWO project aan Professor Marc Deloof i.s.m. Professor Ludo Cuyvers rond "*Interlocking boards of directors and the accumulation of directorships: an investigation into the causes and consequences for the companies involved*" (2004-2007). Op basis van dit project behaalde An Rommens haar doctoraat begin 2008.
7. Een project op het mecenaat van de Nationale Bank (2006) rond de TOP-20 van de Belgische aandelen (1832-2005) (promotor woordvoerder: Ludo Cuyvers)
8. Een vierjarig FWO project (2007-2010) met als thema "*Voorspelbaarheid van financiële rendementen op lange termijn: robuustheidsonderzoek en invloed van institutionele veranderingen*" (promotor woordvoerder: Marc De Ceuster)

9. Een vierjarig FWO project aan Professor Marc Deloof i.s.m. Professor Ludo Cuyvers met als titel: *“Business groups, political connections and institutions: a long-term analysis”* (2007-2010). Op dit onderwerp promoveerde in 2011 Mihaela-Livia Ghita.
10. Een project op het mecenaat van de Nationale Bank (2011) rond het opstellen van een rendementsindex voor de Belgische overheidsobligaties (Jan Annaert en Marc Deloof)
11. Een vierjarig project rond de dividendpolitiek van Belgische ondernemingen (Jan Annaert en Marc Deloof) (2013-2017). Op dit onderwerp werkte Leentje Moortgat aan haar doctoraat. Ze verkreeg hiertoe een FWO mandaat van aspirant in oktober 2014. Leentje Moortgat heeft haar doctoraat met succes verdedigd op 20 mei 2019.
12. Een vierjarig project rond de voorspelbaarheid van returns (Jan Annaert en Marc Deloof) (2015-2018) (titel : *“The predictability of returns and dividend growth rates: long-run evidence”*), een project uitgevoerd door Gertjan Verdickt.
13. Een project toegekend door de Nationale Bank van België aan Robby Houben en Marc De Ceuster: *“Tussen micro en macro: een analyse van het gemeenschappelijk toezichtmechanisme op het snijvlak van micro- en macroprudentieel toezicht”* (2016-2018)
14. Impactstudie van de diamantsector, toegekend aan Marc De Ceuster en Koen Vandenbempt (01.08.2018 – 31.12.2018)
15. Deelname in het Europees project *“EURHISFIRM”*, Fase 1 (Design Study) 2018-2021 (zie hoger).
16. Leentje Moortgat behaalde in 2019 een beurs voor een periode van drie jaar (oktober 2019 – september 2022) als junior post-doctoraal onderzoeker van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO) (promotor: Prof. dr. Ine Paeleman). In dit project zal vanuit een historisch perspectief onderzocht worden wat de invloed is van overheidsregulering op het financieel management van ondernemingen en op kapitaalmarkten.
17. *“The rise and fall of multiple voting shares during the Interbellum”* (Promotor: Ine Paeleman, Copromotor: Marc Deloof), gefinancierd door de Nationale Bank van België, met als verklarende toelichting. In het kader hiervan wordt ook de handmatige invoer van boekhouddata voorzien in de SCOB databank, met data uit de Recueil Financier voor de 400 grootste beursgenoteerde ondernemingen voor de periode 1925 – 1935.

18. Fund for Scientific Research-Flanders, PhD-fellowship awarded to Kevin Van Mencxel for the project “Do You want to Bond? Pricing and Use of Corporate Bonds: Lessons from the Past” (supervisors Marc Deloof & Jan Annaert), 2019-2023
19. Een project van de Nationale Bank van België voor de digitalisering van de boekhouddata van een beperkte set van bedrijven voor de periode 1893-1914, momenteel in uitvoering onder supervisie van Kevin Van Mencxel

4. Dienstverlening

Het Studiecentrum heeft naast een wetenschappelijke opdracht ook de opdracht een stuk dienstverlening naar de gemeenschap toe te verlenen, iets waartoe de Universiteit Antwerpen zich geëngageerd heeft bij het afsluiten van de overdrachtovereenkomsten met de beurzen van Antwerpen en Brussel.

In het afgelopen jaar deden, net zoals voorheen, meerdere instellingen of individuele personen een beroep op de diensten van het Studiecentrum. Zo werd er door verschillende thesisstudenten een beroep gedaan op stukken uit de (publiek toegankelijke) collectie van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs*. Ook met de financiële krant “DE TIJD” en Euronext Brussels verliep de wederzijdse samenwerking uitstekend en konden we nuttige informatie aanleveren.

Ook individuele vragen naar informatie kwamen op regelmatige tijdstippen binnen en konden steeds met goed gevolg beantwoord worden.

Financiering

Het Studiecentrum werd opgestart als gevolg van de toekenning van een (inmiddels afgelopen) vierjarig GOA-project.

Dankzij a) nieuwe projecten (zie hoger) en b) sponsoring kon een behoorlijke werking verzekerd worden. In het afgelopen jaar konden we (zoals steeds) beroep doen op onze trouwste sponsor, de *Belgische Vereniging ter Vorming van Effektenhouders V.Z.W. (B.V.V.E.)* (voorheen *Association pour la défense des intérêts des détenteurs de fonds publics*). Geregeld overleg met de door deze vereniging aangestelde contactpersonen was voor beide partijen uiterst vruchtbaar.

Dit maakt dat de continuïteit van het Studiecentrum door dit alles voor de komende jaren zeker verzekerd is. Last but not least konden we ook op de vrijwillige maar zeer waardevolle inzet van Hugo Thielemans, Luc Annaert en Patrick Pieters rekenen.

Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis

Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis (CBG) werkt sinds 2009 actief samen met het SCOB. Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis werd in oktober 1971 gesticht in de schoot van het toenmalige Departement Geschiedenis van de toenmalige UFSIA. Het Centrum werd in de voorbije decennia achtereenvolgens geleid door Prof. Dr. R. Baetens, Prof. Dr. A. Thijs (t) en Prof. Dr. G. Devos. Vanaf 2003 vormen de drie universitaire instellingen, UFSIA, RUCA en UIA samen de (eengemaakte) Universiteit Antwerpen. Binnen het Departement Geschiedenis bleef het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis niet langer bestaan, maar Prof. Dr. G. Devos zette haar onderzoek op het vlak van bedrijfsgeschiedenis voort en zorgde er ook voor dat de verzamelde bedrijfsarchieven toegankelijk bleven voor onderzoek. Sinds zij in april 2008 met emeritaat ging, nam Prof. Dr. Helma De Smedt vrijwillig haar taak over en bleef dat ook doen nadat ze zelf in 2013 met emeritaat ging. Aangezien het SCOB, net zoals het voormalige CBG met historische, archivalische documenten werkt, werd besloten samen te werken. Em. prof. De Smedt zorgt ervoor dat de archieven van het CBG verder geordend en geïnventariseerd worden en toegankelijk zijn voor onderzoekers, die op zoek zijn naar informatie in verband met een bepaald bedrijf, een bepaalde bedrijfssector of personen die in één of ander bedrijf of sector bedrijvig waren of naar beeldmateriaal ter organisatie van bepaalde evenementen (vb. voor tentoonstellingen georganiseerd door Antwerpen Koekenstad). Tegelijk tracht zij ook bij te dragen tot de ordening van de uitgebreide documentatie van het SCOB.

In de voorbije maanden werd, wat CBG betreft, vooral werk gemaakt van een bestandennazicht, m.a.w. bestaande inventarissen of voorlopige overzichten, werden aan de hand van de documenten herbekeken, desnoods gecorrigeerd of aangevuld. Bestanden werden opnieuw verpakt, zodat de documenten ordentelijk bewaard worden in zuurvrij papier en dito archiefdozen (documenten werden verwijderd uit classeurs met verroest ijzerwerk). Een volledig overzicht van de archievencollectie met plaatsaanduiding werd opgemaakt. Aangezien destijds samen met diverse archiefverzamelingen soms ook boeken, tijdschriften, brochures e.d. aan het CBG werden overgemaakt, werd een aanvang gemaakt met de triage ervan: wat moet in CBG worden bewaard, wat kan aan de universiteitsbibliotheek of aan een andere instelling worden overgedragen? Met

Archiefbank Vlaanderen, dat privaat archivalisch erfgoed in Vlaanderen registreert in een onlinedatabank, werd samengewerkt.

Jammer genoeg konden de archiefwerkzaamheden als gevolg van de maatregelen ter bestrijding van de coronapandemie nagenoeg sinds maart 2020 niet meer worden voortgezet.

Praktische informatie i.v.m. het SCOB

STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS,

UNIVERSITEIT ANTWERPEN, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (Lokalen B.302 en B.303),
website: <https://awebapache.uantwerpen.be/en/research-groups/scob/>

Voorzitter: Prof. Dr. Jan Annaert (Universiteit Antwerpen, *Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie*), Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (tel.: 03-265 41 63; Email: Jan.Aннаert@uantwerpen.be)

Bankrekening (STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS):

Alle stortingen aan het SCOB moeten verlopen via

“Universiteitsfonds Antwerpen“

IBAN : BE42 7310 4624 7854.

Overschrijvingen ten voordele van het SCOB dienen best de code RA130013 te vermelden

Bij een gift graag ook het handgiftformulier toevoegen (zie website hieronder) met de “voorkeur van bestemming” – zodoende komt het geld op de rekening van SCOB terecht

P.S. Voor het Universiteitsfonds Antwerpen, zie :

<https://www.uantwerpen.be/nl/centra/universiteitsfonds/maak-mee-het-verschi/doe-een-gift/steun-onze-projecten/doneer-universiteitsfonds/>

Giften en legaten

Het SCOB heeft in het kader van de Universiteit Antwerpen ook de mogelijkheid om giften en legaten te ontvangen van personen en/of instellingen die wensen bij te dragen tot de reconstructie van het financieel verleden van het land.